

MĒLYNASIS ŪKININKAVIMAS PAGAL EUROPOS ŽALIAJĄ KURSĄ

NAUJA TVARIOS AKVAKULTŪROS PRODUKTŲ GAMYBOS IR VARTOJIMO EUROPOS SĄJUNGOJE STRATEGINĖ VIZIJA

KODĖL AKVAKULTŪRA JUMS SVARBI?

Ar žinojote, kad daugiau kaip pusė pasaulio žuvų ir kito žmonėms vartoti skirta maisto iš vandens gaunama iš akvakultūros? Iš tiesų žuvų ir vandens bestuburių auginimas (akvakultūra) pastaraisiais dešimtmečiais buvo sparčiausiai auganti maisto gamybos veikla pasaulyje. Prognozuojama, kad šis auginimas tęsis.

Kokia akvakultūros nauda?

Tvariai vykdoma akvakultūra gali padėti išspręsti kai kurias opiausias problemas, su kuriomis šiandien susiduriame.

- Šis sektorius gausėjančius pasaulio gyventojus aprūpina įvairiu vertingu maistu.
- Vystantis akvakultūrai mažėja poreikis gaudyti daugiau laukinių žuvų augančiai paklausai patenkinti, taigi ji padeda išsaugoti žuvų išteklius.
- Akvakultūros ūkininkų tiekiami maisto produktai yra švieži ir pagaminti vietoje.
- Šių maisto produktų ir pašarų gamyba turi mažesnę poveikį klimatui ir aplinkai nei kitų tipų ūkininkavimas.
- Sektoriuje sukuriama labai reikalingų darbo vietų pakrančių ir kaimo bendruomenėms, net ir atokiausiai įsikūrusioms.
- Tam tikrų rūšių akvakultūra padeda išsaugoti ekosistemas ir biologinę įvairovę.

Žuvis, vandens bestuburiai ir dumbliai ne tik yra puikūs baltymų šaltiniai – iš jų taip pat gaunama įvairių kitų maistingų medžiagų, be kita ko, mikroelementų: vitaminų ir mineralų, pvz., vitamino D ir vitaminų B, seleno, jodo, cinko, geležies ir kalio. Ypač juose esančios ilgagrandės omega-3 riebalų rūgštys daro reikšmingą teigiamą poveikį žmonių sveikatai ir gali padėti išvengti ligų.

© Győző Fent

AKVAKULTŪRA EUROPOS SAJUNGOJE

Nepaisant visokeriopos akvakultūros produktų naudos, jų gamyba ir vartojimas Europos Sąjungoje (ES) augo ne taip pat sparčiai kaip kituose pasaulio kraštuose. 2018 m. iš akvakultūros gauta tik 25 proc. vidutinio ES piliečio suvartoto viso žuvies ir jūros gėrybių kiekio. Konkrečiai ES akvakultūros produkcija sudarė tik 10 proc. ES suvartojamų jūros gėrybių ir mažiau nei 2 proc. pasaulio produkcijos.

Beveik 70 proc. akvakultūros produkcijos ES sutelkta keturiose valstybėse narėse (Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir Graikijoje). Vertinant akvakultūros produkcijos kiekį pagal rūšis, daugiau kaip pusė yra vandens bestuburiai, o jūrinės ir gėlavandenės žuvys sudaro maždaug po 20 proc. viso kiekio. Didžioji ES produkcijos dalis – midijos, upėtakiai, jūrų karosai, austrės, vilkešeriai, karpiai ir dvigeldžiai moliuskai.

Taigi vis dar esama daug tolesnio augimo ir įvairinimo galimybių, susijusių su produktus gaminančiomis šalimis ir auginamomis rūšimis. Be to, iš akvakultūros ES vartotojai gali gauti dar įvairesnių sveikų ir tvarių maisto produktų, be kita ko, tokių, kurie yra plačiau vartojami kituose pasaulio regionuose, pvz., dumblių ar bestuburių, kaip antai jūrų ežių.

© Ministry of Regional Development/Antonin Kapraň, 2018

Apskaičiuota, kad ES akvakultūros sektoriuje veikia 15 000 bendrovių, kurių didžioji dalis yra labai mažos įmonės, turinčios mažiau nei 10 darbuotojų. Iš viso akvakultūros sektoriuje dirba beveik 70 000 žmonių (2018 m. duomenimis). Tokios labai mažos įmonės paprastai priklauso šeimoms ir taiko gana ekstensyvius gamybos metodus ir sistemas.

ES yra labai priklausoma nuo maisto iš vandens gyvūnų importo. Ji importuoja daugiau kaip 70 proc. suvartojamų žuvų ir jūros gėrybių. Todėl svarbu remti tolesnį akvakultūros produkcijos augimą ir įvairinimą ES taip, kad būtų saugoma aplinka, sukuriama daugiau darbo vietų ir užtikrinama ekonominė plėtra pakrančių ir kaimo vietovėse.

KAIP AKVAKULTŪRA PLĖTOJAMA ES?

© JUAN CARLOS MUNOZ via Adobe Stock

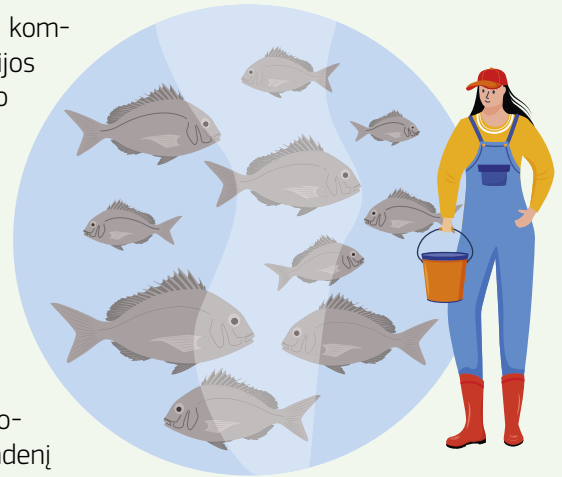
Jau 2013 m. ES ir jos valstybės narės išklėlė tikslą plėtoti akvakultūrą Europos Sąjungoje taip, kad būtų užtikrintas jos ekonominis, socialinis ir aplinkosauginis tvarumas. Akvakultūra – sudėtinga veikla, apimanti daug elementų, pvz., erdvės ir vandens naudojimą, rūpinimąsi ūkyje auginamų gyvūnų sveikata ir gerove, taip pat ūkininkaujant naudojamų produktų (pvz., pašarų ar veterinarinių vaistų) saugumo aplinkai ir žmonių sveikatai užtikrinimą. Šiuos klausimus reglamentuoja daug ES teisės aktų, kurių akvakultūros produktų gamintojai turi laikytis. Be to, pagal tam tikrus ekologinės gamybos teisės aktus, taikant atitinkamą sertifikavimo ir ženklavimo tvarką skatinama akvakultūra, kurioje laikomasi griežtesnių gamybos reikalavimų dėl poveikio aplinkai ir gyvūnų gerovės, taip pat dėl riboto ir reguliuojamo gamybos medžiagų naudojimo.

© Hellenic Aquaculture Producers Organization (HAPO)

KOKIŲ TAISYKLIŲ TURI LAIKYTIŠ ES AKVAKULTŪROS PRODUKTŲ GAMINTOJAI, KAD JŲ PRODUKTAI ATSIDURTŲ JŪSŲ LĖKŠTĖJE?

- ✓ Prieš įsteigdami akvakultūros ūkį gamintojai turi gauti nacionalinių kompetentingų institucijų leidimą. Atlikdamos vertinimą valdžios institucijos tikrina, ar pasirinkta vieta yra tinkama, ir atidžiai nagrinėja galimą ūkio poveikį aplinkai. Leidimus turintys ūkiai turi ir toliau stebėti savo poveikį aplinkai.
- ✓ Siekdami apsaugoti vartotojų sveikatą, akvakultūros ūkininkai turi laikytis griežtų maisto higienos ir gyvūnų sveikatos taisyklių. Jie privalo naudoti tik leidžiamus ir kontroliuojamus pašarus.
- ✓ Kad apsaugotų aplinką, gamintojai gali naudoti tik leidžiamus pašarus, valymo priemones ir vaistus.
- ✓ Kad galėtų ūkyje naudoti jūros arba gėlą vandenį, akvakultūros produktų gamintojai turi gauti leidimą. Būtina užtikrinti, kad gražinus vandenį į aplinką nepablogėtų vandens telkinio būklė.
- ✓ Be to, akvakultūros ūkininkai turi prievolių dėl gyvūnų sveikatos. Jų įmonės turi būti registruotos arba patvirtintos už gyvūnų sveikatos klausimus atsakingų sanitarijos institucijų, ir tiek ūkininkai, tiek šios institucijos privalo stebėti galimas ligas. Ūkininkai taip pat privalo tvarkyti kelių rūšių įrašus, be kita ko, registruoti, kiek gyvūnų pateko į ūkį ir buvo iš jo išvežta ir kiek jų nugaišo. Jie taip pat turi registruoti priemones, kurių imasi siekdami išvengti bet kokios ligos rizikos ir ją valdyti.
- ✓ Be to, ūkininkai turi užtikrinti humanišką elgesį su ūkyje auginamais gyvūnais per visą jų auginimo ciklą, taip pat skerdžiant ir vežant.
- ✓ Veterinariniai vaistai naudojami tik gavus veterinarijos gydytojo receptą. Naudoti leidžiama tik registruotus veterinarinius vaistus, paisant nustatytos išlaukos ir likučių kiekių. Ūkininkai privalo registruoti visus naudojamus veterinarinius vaistus ir saugoti receptų kopijas.

Pagrindinė atsakomybė už šių taisyklių taikymo užtikrinimą ir akvakultūros veiklos valdymą tenka įvairių ES valstybių narių valdžios institucijoms. Joms padeda valstybių narių ekspertai ir Europos Komisija, taip pat prisideda akvakultūros sektoriaus atstovai ir kitos suinteresuotosios šalys, pvz., NVO. Drauge jie užtikrina, kad akvakultūros sektorius galėtų augti taip, kad naudotų gamintojai, bendruomenės ir vartotojai ir kartu būtų išsaugota natūrali aplinka, nuo kurios jis priklauso. Toks bendradarbiavimas grindžiamas šiam sektoriui skirtomis Europos Komisijos strateginėmis gairėmis ir nacionaliniais strateginiais planais.

Europos žaliasis kursas – naujoji ES ekonomikos augimo darbotvarkė. Jo tikslas – skatinti ekonomiką ir kurti darbo vietas kartu spartinant žaliąją pertvarką. Šiomis aplinkybėmis kaip niekad svarbu užtikrinti, kad augdamas ES akvakultūros sektorius taip pat padėtų siekti svarbių tikslų, kaip antai mažinti išmetamo anglies dioksido kiekį, pereiti prie tvaresnių maisto sistemų, stabdyti biologinės įvairovės nykimą ir ją atkurti, mažinti taršą ir kurti darbo vietas pakrančių ir kaimo bendruomenėse.

Todėl 2021 m. Europos Komisija priėmė naujas šio sektoriaus plėtros Europos Sąjungoje strategines gaires. Jose nurodyta, kaip ES akvakultūros sektoriui išaugti iki dar konkurencingesnio ir atsparesnio ir iki 2030 m. tapti pasauliniu tvarumo standartu. Rengdama šias gaires Komisija įtraukė ES valstybes

nares, akvakultūros sektoriaus atstovus ir kitas suinteresuotąsias grupes bei piliečius.

Strateginėse gairėse aptariami visi tvariai akvakultūros plėtrai ES svarbūs klausimai ir pateikiama konkrečių rekomendacijų Komisijai, valstybėms narėms, akvakultūros produktų gamintojams ir kitiems susijusiems subjektams, pvz., NVO. Be kita ko, rekomenduojama parengti su įvairiais akvakultūros veiklos aspektais susijusių gairių ir gerosios patirties pavyzdžių.

Ar strateginių gairių tikslai bus pasiekti, **priklauso nuo kiekvieno iš mūsų**: ES ir valstybių narių valdžios institucijų, akvakultūros produktų gamintojų, nevyriausybinė organizacijų, investuotojų, perdirbėjų, mažmenininkų ir vartotojų.

© BIM

NAUJOSIOSE GAIRĖSE APTARIAMI ŠIE KLAUSIMAI:

- ✓ palankesnių sąlygų naudotis erdve ir vandeniu sudarymas, kad ES akvakultūros sektorius toliau augtų;
- ✓ nereikalingos administracinės naštos išduodant leidimus naujiems akvakultūros ūkiams mažinimas;
- ✓ tolesnis akvakultūros poveikio mažinimas, taip pat aplinkai ir klimatui palankiausių tipų akvakultūros skatinimas;
- ✓ su gyvūnų sveikata ir gerove susijusių priemonių gerinimas;
- ✓ užtikrinimas, kad akvakultūra prisitaikytų prie klimato kaitos ir padėtų švelninti jos poveikį;
- ✓ išsamesnės ir kokybiškesnės informacijos apie ES akvakultūrą teikimas vartotojams ir piliečiams;
- ✓ mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimas ir atitinkamų įgūdžių ugdymas;
- ✓ gamybos įvairinimo skatinimas siekiant ES padidinti akvakultūros produktų, visų pirma naujų perspektyvių rūšių, pvz., dumblių arba jūrų bestuburių (įskaitant moliuskus ar kitus bestuburius, kaip antai jūrų ežius ar jūros agurkus), pasiūlą.

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2022 © Europos Sąjunga, 2022

Pakartotinis šio dokumento naudojimas leidžiamas, jeigu tinkamai nurodoma autorystė ir pakeitimai („Creative Commons Attribution 4.0 International“ (CC BY 4.0) licencija). Norint naudoti ar atgaminti elementus, kurių autorių teisės nepriklauso Europos Sąjungai, gali reikėti gauti atitinkamų teisių turėtojų leidimą.